

A MAGYAR MUNKAERŐPIAC TERÜLETI KÜLÖNBSEGEI, AVAGY GYŐZTES ÉS VESZTES MEGYÉK 1990–2008*

Bevezetés

Az 1980-as évek utolsó harmadában a szocialista rendszer lassú gazdasági bomlásával párhuzamosan Magyarországon is megjelent a munkanélküliség. A hivatalos statisztikai adatok szerint a munkanélküliségi ráta 1987-ben 0,1%, 1989-ben 0,2% 1989-ben 0,3% volt. A politikai rendszerváltás – 1990 áprilisa, első szabad választás – után felgyorsuló gazdasági átalakulás, különösen a beinduló privatizáció a munkanélküliség rohamos növekedéséhez vezetett. A rendszerváltást követő évek munkanélküliségének egyik jellemző vonása, hogy az országon belül a munkanélküliség vonatkozásában komoly területi különbségek alakultak ki a régiók, a megyék és a különféle településtípusok között (Fazekas–Telegdy 2005).

Jelen tanulmány az 1990-től 2008-ig tartó időszakban vizsgálja a munkanélküliség alakulását Magyarországon. A 2008-as záródátumot azért választottuk, mert 2008–2009-ben Magyarországot is elérte a fejlett nyugati világ pénzügyi- és gazdasági válsága, így innentől kezdve egy másik szakasz kezdődött a magyar gazdaság történetében.

Tanulmányunk három részből épül fel: az első részben bemutatjuk a regionális különbségeket, a második részben a megyék között kialakuló területi különbségeket vesszük górcső alá, míg a harmadik részben megpróbálunk magyarázatot adni a feltárt területi különbségekre.

A munkanélküliségi ráta alakulása Magyarországon

Az 1990. évi szabad választások után a teljes politikai elit – a kormánypártok és az ellenzék együtt – egyetértett abban, hogy Magyarországon meg kell teremteni a piacgazdaságot. Bár ennek mikéntjéről heves viták zajlottak. A korábbi korszak szocialista gazdasága az 1990-es évek első felében, azaz néhány év alatt piacgazdasággá alakult át (Gulyás 2009/a). A privatizáció eredményeképpen megjelent a magyarországi magán tőke, illetve fontos tényezővé vált a külföldi tőke (Gulyás 2010). A piacgazdaság kiépülését – amit egyértelműen pozitív folyamatnak tekintünk – számos negatív jelenség kísérte, úgymint: súlyos gazdasági visszaesés, magas infláció, az életszínvonal csökkenése (Kaposi 2002). A negatív jelenségek egyike volt a munkanélküliségi ráta jelentős mértékű emelkedése (Bánfalvy 1997).

* A tanulmány eredeti megjelenési helye: Kókai Sándor szerk. (2013): Tiszteletkötet Dr. Dobány Zoltán főiskolai docens 60. születésnapjára. Nyíregyházi Főiskola. Nyíregyháza. 133–143. old.

1. táblázat: A munkanélküliségi ráta (%) Magyarországon 1990–1999

1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
1,0	4,1	10,3	12,9	11,3	10,6	11,0	10,5	9,5	9,7

Forrás: A szerző saját szerkesztése a „Munkaerőpiaci tükrő 2006” statisztikai adatsorai alapján

2. táblázat: A munkanélküliségi ráta (%) Magyarországon 2000–2005

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
9,3	8,5	8,0	8,3	8,7	9,4	9,0	9,7	10,0

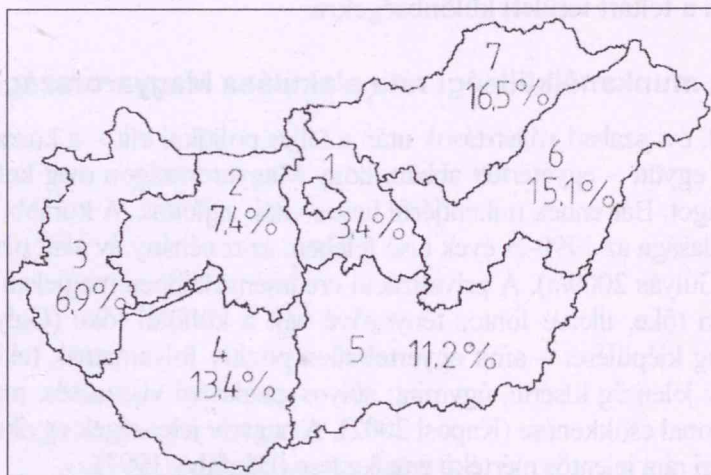
Forrás: A szerző saját szerkesztése a „Munkaerőpiaci tükrő 2008” statisztikai adatsorai alapján

Mint az a 1. táblázatból látható, 1990 decemberében a munkanélküliségi ráta még csupán 1,0% volt, de ez rövid idő alatt 10% fölé emelkedett és a 90-es években végig ezen szint körül mozgott. Sőt a 2000-es évek első felében sem csökkent jelentős mértékben (lásd 2. táblázat)

A munkanélküliség regionális különbségei

Első körben a 3. táblázat adatait elemezve nézzük meg, hogyan alakultak 1990 és 2008 között a munkanélküliség regionális különbségei Magyarországon. Ehhez a 7 statisztikai-tervezési régió (NUTS 2) adatsorait használtuk fel, továbbá a 2005. évi adatokat térképen is ábrázoltuk (lásd 1. térkép).

1. térkép: Regionális munkanélküliségi ráták (%) 2005

Jelmagyarázat: Jelenleg Magyarországon 7 tervezési-statisztikai régió létezik, ezek az alábbiak: Közép-Magyarország (1), Közép-Dunántúl (2), Nyugat-Dunántúl (3), Dél-Dunántúl (4), Dél-Alföld (5), Észak-Alföld (6), Észak-Magyarország (7).

Forrás: A szerző saját szerkesztése a „Munkaerőpiaci tükrő 2006” statisztikai adatsorai alapján

3. táblázat: Regionális munkanélküliségi ráták (%) Magyarországon 1991–2008

Év	Magyar- ország (átlag)	Közép- Magyar- ország	Közép- Dunántúl	Nyugat- Dunántúl	Dél- Dunántúl	Dél-Alföld	Észak- Alföld	Észak- Magyar- ország
1991	4,1	1,7	3,7	2,8	4,8	5,2	6,5	7,0
1992	10,3	5,7	10,4	7,2	10,8	12,2	15,0	15,7
1993	12,9	8,0	12,8	9,1	13,1	14,7	18,2	19,1
1994	11,3	6,6	11,5	8,5	11,9	12,9	16,9	16,6
1995	10,6	6,3	10,6	7,6	11,7	11,5	16,1	15,6
1996	11,0	6,4	10,7	8,0	12,6	11,3	16,8	16,7
1997	10,5	5,6	9,9	7,3	13,1	11,0	16,4	16,8
1998	9,5	4,7	8,6	6,1	11,8	10,1	15,0	16,0
1999	9,7	4,5	8,7	5,9	12,1	10,4	16,1	17,1
2000	9,3	3,8	7,5	5,6	11,8	10,4	16,0	17,2
2001	8,5	3,2	6,7	5,0	11,2	9,7	14,5	16,0
2002	8,0	2,8	6,6	4,9	11,0	9,2	13,3	15,6
2003	8,3	2,8	6,7	5,2	11,7	9,7	14,0	16,2
2004	8,7	3,2	6,9	5,8	12,2	10,4	14,1	15,7
2005	9,4	3,4	7,4	6,9	13,4	11,2	15,1	16,5
2006	9,0	3,2	6,9	6,5	12,8	10,8	14,7	15,0
2007	9,7	3,6	6,8	6,5	13,5	11,8	16,1	16,6
2008	10,0	3,7	7,1	6,5	14,2	12,0	16,8	17,0

Forrás: A szerző saját szerkesztése a „Munkaerőpiaci tükör 2008” statisztikai adatsorai alapján

Az 1. térképből – amely a 2005. évi állapotokat ábrázolja – világosan kirajzolódik, hogy a 7 statisztikai-tervezési régiót a munkanélküliség szempontjából három csoportba sorolhatjuk:

1. Alacsony munkanélküliségi rátájú régiók

Három régióban – Közép-Magyarország (1), Közép-Dunántúl (2) és Nyugat-Dunántúl (3) – a munkanélküliségi ráta egyértelműen kisebb, mint 10%. Sőt Közép-Magyarországon 5% alá esett 2005-ben.

2. Közepes munkanélküliségi rátájú régiók

Két régióban – Dél-Alföld (5) és Dél-Dunántúl (4) – a munkanélküliségi ráta magasabb, mint 10%.

3. Magas munkanélküliségi rátájú régiók

Két régióban – Észak-Magyarország (7) és Észak-Alföld (6) – a munkanélküliségi ráta meghaladja a 15%-ot.

Felmerül a kérdés, hogy az 1. térképről leolvasott regionális egyenlőtlenségek csak a munkanélküliség pillanatnyi állapotát (azaz a 2005 évi állapot) tükrözik, vagy hosszú távú tendenciákat is megállapíthatunk.

A kérdés megválaszolásához a 3. táblázat adatait kell elemeznünk. Ezek az adatok az 1991 és 2008 közötti időszak regionális munkanélküliségi rátáit mu-

tatják. Ezen 15 év adatai alapján azt mondhatjuk, hogy a régiók három csoportba való sorolása nem egy pillanatnyi állapotot tükröz, hanem egyértelműen egy hosszú távú tendenciát mutat. Három hosszú távú tendenciát rögzíthetünk 2008-as évről visszafelé nézve:

1. Az **„alacsony munkanélküliségi rátájú régiók”** munkanélküliségi rátája 1991 óta mindig kisebb volt, mint a többi régióé. Az ebbe a kategóriába tartozó három régióból kettő régió – Közép-Magyarország és Nyugat-Dunántúl – munkanélküliségi rátája sohasem érte el a 10%-ot. Sőt a Közép-magyarországi régió 1998 után az 5%-os határ alá került. Az ebbe a kategóriába tartozó harmadik régió, a Közép-Dunántúl, munkanélküliségi rátája néhány éven keresztül – 1992–1996 között – 10% fölé ment, de még így is alacsonyabb volt, mint a „közepes munkanélküliségi rátájú régiók” és a „magas munkanélküliségi régiók” munkanélküliségi rátája.
2. A **„közepes munkanélküliségi rátájú régiók”** – Dél-Alföld és Dél-Dunántúl – munkanélküliségi rátája 1991-től egészen 2008-ig tartósan 10% körül mozgott. Bár annyi különbséget kell tennünk, hogy a Dél-alföldi régió közelebb állt a 10%-hoz, mint a Dél-dunántúli régió.
Előre jelezzük, hogy tanulmányunknak a megyei különbségekkel foglalkozó részében látni fogjuk, hogy a Dél-dunántúli régió rosszabb teljesítményét Somogy megye okozza, ahol 2002 utáni években a munkanélküliségi ráta egyre magasabbra emelkedett (lásd 2002 11,5%, 2003 12,2%, 2004 13,4%, 2005 14,5%, 2006 14,6%, 2007% 16,2%, 2008 16,9). Véleményünk szerint a zárójelben bemutatott számsor jól mutatja, hogy Somogy megye egyértelműen leszakadó pályájára állt.
3. A **„magas munkanélküliségi rátájú régiók”** – Észak-Magyarország és Észak-Alföld – a munkanélküliségi ráta tartósan meghaladta a 15%-t.

Összefoglalva azt mondhatjuk, hogy a munkanélküliség terén az 1990-es évek elején létrejövő regionális különbségek tartósan fennmaradtak, azaz az 1990 és 2008 közötti 18 évben nem történt számottevő területi kiegyenlítődés Magyarországon.

A munkanélküliség különbségei a megyék szintjén

Második körben nézzük meg, hogyan alakultak 1990 és 2008 között a munkanélküliség megyei szintű különbségei Magyarországon. Kiindulásképpen rögzítsük a 2008. évi állapotot.

A 4. táblázat adatai alapján kijelenthetjük, hogy az a hármas felosztás, amit a statisztikai tervezési régióknál rögzítettünk, a megyék esetében még élesebben jelenik meg. Ismét joggal merül fel a kérdés, hogy a 4. táblázatról leolvasott megyei egyenlőtlenségek csak a munkanélküliség pillanatnyi állapotát (azaz a 2008. évi állapot) tükrözik vagy hosszú távú tendenciákat is megállapíthatunk.

4. táblázat: Megyei szintű munkanélküliségi ráták (2008)

Régió	Megye	Munkanélküliségi ráta (%)	Régiós ráta (%)	Országos átlag (%)
Közép- Magyarország	Budapest	3,1	3,7	10,0%
	Pest	4,4		
Közép- Dunántúl	Komárom-Esztergom	5,5	7,1	
	Fejér	7,5		
	Veszprém	8,2		
Nyugat- Dunántúl	Győr-Moson-Sopron	4,1	6,5	
	Vas	6,1		
	Zala	9,4		
Dél-Dunántúl	Tolna	12,1	14,2	
	Baranya	13,6		
	Somogy	16,9		
Dél-Alföld	Bács-Kiskun	12,0	12,0	
	Békés	14,8		
	Csongrád	9,3		
Észak- Magyarország	Nógrád	17,8	16,8	
	BAZ	20,0		
	Heves	12,7		
Észak-Alföld	Szabolcs-Szatmár-Bereg	22,4	17,0	
	Hajdú-Bihar	16,5		
	Jász-Nagykun-Szolnok	12,2		

Forrás: A szerző saját szerkesztése a „Munkaerőpiaci tükrő 2008” adatsorai alapján

A kérdés megválaszolásához az 5. táblázat és a 6. táblázat adatait kell elemeznünk, Ezek az adatok az 1991 és 2008 közötti időszak megyei munkanélküliségi rátáit mutatják. Véleményünk szerint a fővárost és a 19 megyét a hosszú távú tendenciák alapján az alábbi három csoportba sorolhatjuk:

1. Az **„alacsony munkanélküliségi rátájú megyék”**, ahol a munkanélküliségi ráta a 10,0%-os országos ráta alatt marad. Ebbe a csoportba az alábbi hét megye tartozik: Budapest, Pest, Komárom-Esztergom, Fejér, Veszprém, Győr-Moson-Sopron, Vas.
2. A **„közepes munkanélküliségi rátájú megyék”**, ahol a munkanélküliségi ráta az országos átlag körül mozog (néhány megye esetében egy kicsit alatta, néhány megye esetében egy kicsit fölötté). Ebbe a csoportba az alábbi kilenc megye tartozik: Zala, Tolna, Baranya, Bács-Kiskun, Jász-Nagykun-Szolnok, Békés Csongrád, Heves.
3. A **„magas munkanélküliségi rátájú megyék”**, ahol a munkanélküliségi ráta jóval a 10,0%-os országos ráta fölé kerül. Ebbe a csoportba az alábbi öt megye tartozik: Nógrád, BAZ, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Hajdú-Bihar, Somogy.

Külön fel kell hívni arra a figyelmet, hogy négy magas munkanélküliségi rátájú megye közül kettőben – BAZ, Szabolcs-Szatmár-Bereg – a ráta az országos ráta duplája. Az országban lévő éles területi különbséget jól mutatja, hogy a legnagyobb munkanélküliségi rátájú Szabolcs-Szatmár megye (22,4%) és BAZ megye (20,0%) rátája 7-szerese, illetve 5-szöröse a legkisebb rátával rendelkező Budapestnek (3,1%), és Győr-Moson-Sopronnak (4,1%).

Tanulmányunk címében a „győztes megyék” és a „vesztes megyék” elnevezést használtuk. Mint az 5. táblázatból és a 6. táblázatból látható, a négy legkisebb munkanélküliségi rátájú megye csoportja, illetve a négy legnagyobb munkanélküliségi rátájú megye csoportja 1994 és 2008 között minimális változást mutat.

5. táblázat: A legkisebb és legnagyobb munkanélküliségi rátájú megyék 1994–1999

Év	A négy legkisebb munkanélküliségi rátájú megye		A négy legnagyobb munkanélküliségi rátájú megye	
1994	1. Budapest	5,9%	1. Szabolcs-Szatmár-B.	19,3%
	2. Győr-Moson-S.	7,7%	2. BAZ	17,5%
	3. Pest	8,1%	3. Szabolcs-Szatmár	19,3%
	4. Vas	8,3%	3. Nógrád	17,2%
1995	1. Budapest	5,7%	1. Szabolcs-Szatmár-B.	19,3%
	2. Győr-Moson-S.	6,8%	2. BAZ	16,7%
	3. Vas	7,2%	3. Nógrád	16,3%
	4. Pest	7,6%	4. Jász-Nagykun-Sz.	14,6%
1996	1. Budapest	5,7%	1. Szabolcs-Szatmár-B.	19,7%
	2. Győr-Moson-S.	7,4%	2. BAZ	18,0%
	3. Vas	7,2%	3. Nógrád	17,0%
	4. Pest	7,6%	4. Hajdú-Bihar	15,6%
1997	1. Budapest	4,8%	1. BAZ	19,0%
	2. Győr-Moson-S.	6,4%	2. Szabolcs-Szatmár-B.	18,9%
	3. Vas	6,2%	3. Nógrád	16,3%
	4. Pest	7,3%	4. Hajdú-Bihar	15,0%
1998	1. Budapest	4,0%	1. BAZ	17,9%
	2. Győr-Moson-S.	5,1%	2. Szabolcs-Szatmár-B.	17,2%
	3. Vas	6,2%	3. Nógrád	15,6%
	4. Pest	6,7%	4. Hajdú-Bihar	14,0%
1999	1. Budapest	3,7%	1. BAZ	19,5%
	2. Győr-Moson-S.	4,8%	2. Szabolcs-Szatmár-B.	18,7%
	3. Vas	5,6%	3. Nógrád	16,2%
	4. Pest	6,0%	4. Hajdú-Bihar	15,6%

Forrás: A szerző saját szerkesztése a „Munkaerőpiaci tükör 2006” statisztikai adatsorai alapján

6. táblázat: A legkisebb és legnagyobb munkanélküliségi rátájú megyék 2000–2008

Év	A négy legkisebb munkanélküliségi rátájú megye		A négy legnagyobb munkanélküliségi rátájú megye	
2000	1. Budapest	3,0%	1. BAZ	20,3%
	2. Győr-Moson-S.	4,6%	2. Szabolcs-Szatmár-B.	19,5%
	3. Vas	5,2%	3. Nógrád	14,9%
	4. Pest	5,2%	4. Hajdú-Bihar	14,7%
2001	1. Budapest	2,0%	1. BAZ	19,0%
	2. Győr-Moson-S.	4,1%	2. Szabolcs-Szatmár-B.	17,8%
	3. Pest	4,4%	3. Nógrád	14,3%
	4. Vas	4,9%	4. Hajdú-Bihar	13,6%
2002	1. Budapest	2,2%	1. BAZ	19,1%
	2. Győr-Moson-S.	4,0%	2. Szabolcs-Szatmár-B.	16,7%
	3. Pest	3,7%	3. Nógrád	13,8%
	4. Vas	4,5%	4. Hajdú-Bihar	12,8%
2003	1. Budapest	2,4%	1. BAZ	19,6%
	2. Győr-Moson-S.	4,1%	2. Szabolcs-Szatmár-B.	17,7%
	3. Pest	3,7%	3. Nógrád	14,6%
	4. Vas	4,5%	4. Hajdú-Bihar	13,1%
2004	1. Budapest	2,8%	1. BAZ	18,3%
	2. Pest	3,8%	2. Szabolcs-Szatmár-B.	17,5%
	3. Győr-Moson-S.	4,5%	3. Nógrád	14,6%
	4. Komárom-E.	5,8%	4. Somogy	13,4%
2005	1. Budapest	2,9%	1. BAZ	18,9%
	2. Pest	4,2%	2. Szabolcs-Szatmár-B.	18,6%
	3. Győr-Moson-S.	5,4%	3. Nógrád	16,1%
	4. Vas	6,8%	4. Hajdú-Bihar	14,0%
2006	1. Budapest	2,6%	1. Szabolcs-Szatmár-B.	18,6%
	2. Pest	3,9%	2. BAZ	18,0%
	3. Győr-Moson-S.	4,6%	3. Nógrád	16,1%
	4. Komárom-E.	5,8%	4. Somogy	14,0%
2007	1. Budapest	3,0%	1. Szabolcs-Szatmár-B.	21,0%
	2. Győr-Moson-S.	4,1%	2. BAZ	19,9%
	3. Pest	4,4%	3. Nógrád	17,7%
	4. Komárom-E.	5,4%	4. Somogy	16,0%
2008	1. Budapest	3,1%	1. Szabolcs-Szatmár-B.	22,4%
	2. Győr-Moson-S.	4,1%	2. BAZ	20,1%
	3. Pest	4,3%	3. Nógrád	17,8%
	4. Komárom-E.	5,5%	4. Somogy	16,9%

Forrás: A szerző saját szerkesztése a „Munkaerőpiaci tükör 2008” statisztikai adatsorai alapján

A négy legkisebb munkanélküliségi rátájú megyét 1994 és 2003 között Budapest, Pest, Győr-Moson-Sopron, Pest és Vas alkotta. Ebbe a csoportba 2004-be lépett be – Vas megye kiszorításával – Komárom-Esztergom megye. De Vas megye továbbra is a négyes csoporthoz közel maradt (2005 6,8%, 2006 6,1%, 2007 6,2%, 2008 6,1%).

Ezzel szemben a négy legnagyobb munkanélküliségi rátájú megyét 1994 és 2003 között a BAZ, Szabolcs-Szatmár, Nógrád, Hajdú-Bihar alkotta. Ezen idő-

szakban csak két kivétel volt –1993-as év és az 1995-ös év, – amikor Jász-Nagykun-Szolnok megye lépett be ebbe a négyes csoportba. Új tendencia, hogy 2004-es évtől kezdve Somogy kiszorította a csoportból Hajdú-Bihar megyét. De Hajdú-Bihar megye továbbra is közel maradt ehhez a négyes csoporthoz (2005 14,0%, 2006 13,9%, 2007 15,6%, 2008 16,5%).

Mindezek alapján kijelenthetjük, hogy a „győztes megyék” és a „vesztes megyék” köre tartós állandóságot mutat az 1990 és 2008 közötti 18 éves időszakban. Sőt a győztes területek és a vesztes területek közötti különbség még relatíve növekedett is.

Területi folyamatok a munkanélküliségi ráták mögött

Joggal merül fel a kérdés, hogy a munkanélküliség ezen területi különbségei (regionális és megyei szinten egyaránt) miért ilyen tartósak. Álláspontunk szerint a válaszok azon gazdasági és regionális folyamatokban rejlenek, melyek 1990 óta zajlottak le Magyarországon (Enyedi 1996). A piacgazdaság kiépülése az ország különböző részein eltérő hatással járt. Gyakorlatilag három fejlődési pálya alakult ki:

Az első fejlődési pálya: A Budapest–Bécs tengely mentén – beleértve ebbe a Dunántúl Balaton fölötti teljes területét – gyors megújulás történt. Azaz, ezen a területen olyan gazdaság született meg, amely alkalmassá vált arra, hogy az osztrák gazdaságon keresztül bekapcsolódjon az európai munkamegosztásba. Budapest mint főváros és az ország nyugati területei gyorsan alkalmazkodtak a 1990 utáni gazdasági változásokhoz. Budapest elsősorban a pénzügyi és biztosítási szektorban tömörítette a privatizációra került gazdasági szervezeteket, illetve a külföldi tőke érdeklődését kiváltó gazdasági ágazatok (például gyógyszeripar, gépgyártás, közszolgáltatások) központjai is ide koncentráltak. A külföldi befektetők által indított zöldmezős beruházások pedig a 1990-es évek elején az ország nyugati területein (értsd a Dunántúl Balaton feletti része) jelentek meg, úgymint Győr, Szentgotthárd, Esztergom, Székesfehérvár (Rechnitzer–Smaho 2011). Ez a fejlődési pálya egyértelműen alacsonyabb munkanélküliségi rátákat hozott magával.

A második fejlődési pálya: A Dél-Dunántúl és a Dél-Alföld nem tudott teljesen megújulni, a legjobb esetben is részleges megújulásról beszélhetünk. Ez azt jelenti, hogy ezeken a területeken megjelentek a modern gazdaság bizonyos elemei, de ezek még nem bizonyultak elegendőnek ahhoz, hogy fejlődési pályára állítsák a területet. Ezen területek sorsa még nem dőlt el. Kérdéses, hogy fel tudnak-e zárkózni a Budapest–Bécs tengelyhez vagy leszakadnak. Jól mutatja ezt a fejlődési pályát Szeged város gazdasági életének alakulása, a Dél-Alföldi régió központja küzd a leszakadás ellen, de még nem ért el átütő sikert (Gulyás 2009/b). Ezzel szemben a munkanélküliségi rátákat vizsgálva jól látható, hogy a Dél-Dunántúli régió egyik megyéje, Somogy megye leszakadó pályára állt. Ennek egyik okát az aprófalvas településszerkezetben kell keresnünk.

A harmadik fejlődési pálya: Az ország északi és északkeleti része egyértelműen a piacgazdaságra történő átállás vesztesévé vált. Itt található a négy legmagasabb munkanélküliségi rátájú megye. Ezt a négy megyét két csoportba sorolhatjuk.

Első csoport: Nógrád megye és BAZ megye. Ezek a megyék elsősorban a szocialista nehézipar összeomlása miatt váltak válságrégióvá (Lux 2006). Ezt még tovább súlyosbította az alacsony iskolai végzettségű roma népesség jelentős aránya. A megszűnő nehézipar helyén nem sikerült korszerű, innovatív termelési szerkezetet kialakítani. Ezen két megye magas munkanélküliségi rátája egyértelműen ennek a következménye.

Második csoport: Hajdú-Bihar megye és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye. Ezek a megyék már a szocialista korszakban is elmaradottabb területei volt Magyarországnak. De ezt az elmaradottságot viszonylag jól ellensúlyozta agrárgazdaságuk. A rendszerváltás ezen agrárgazdaságot is válságba sodorta. Gondoljunk a fölbirtokviszonyok elhúzódó átalakulására, a kárpótlási folyamat hibáira, illetve a tőkehiányra. Ráadásul az ország 2004-es csatlakozása az Európai Unióhoz a problémát nem megoldotta, hanem tovább mélyítette. Az EU mezőgazdasági árufeleslege, a magyarnál olcsóbb tömegtermelése akadályozza ezen magyar területek agrárexportját.

A magyar regionalista szakirodalom szerint a fentebb ismertetett fejlődési pályák azt eredményezik, hogy az ország gazdasági fejlettség szempontjából történő három részre szakadása tovább folytatódik. A területi különbségek továbbra is jelentősek maradnak, sőt növekednek. A fenti folyamatok és fejlődési pályák a munkanélküliség szempontjából azt jelentik, hogy a már meglévő területi különbségek tartósan fennmaradnak. Az ebből a helyzetből történő egyik kitörési pont a munkaerő mobilitása lehetne. Azaz az ország északi és északkeleti részéből a munkaerő-feleslegnek a Budapest–Bécs tengely mellé kellene átköltöznie.

A munkaerőpiaccal foglalkozó szakirodalom szerint a magyar munkaerő nem mobil (Csehné 2008/a; Csehné 2008/b; Gulyás 2008/b). Ennek alapvetően két oka van: Egyrészt a leszakadó régiókban élők lakása jóval kisebb értékű, mint a fejlődő régióban vásárolható lakások, egy-egy lakáskategórián belül milliókban mérhetők az árkülönbségek. Másrészt a leszakadó régiókban élők iskolai végzettsége, szaktudása nem felel meg azon állásoknak, melyek betöltésére igény lenne a fejlett régiókban. Komoly programok nélkül ez a két hátrány leküzdhetetlen akadály a mobilitásnak.

Konklúziók

Az 1990. évi politikai rendszerváltás és azt ezt kísérő gazdasági rendszerváltás, a piacgazdaság kialakulása, a munkanélküliségi ráta jelentős emelkedését hozta magával Magyarországon (Gulyás 2008/b). Azok a területi különbségek, melyek az 1990-es évek elején jelentek meg a munkanélküliségi rátákban, az 1990 és 2008 közötti 18

éves időszakban jelentősen nem változtak. A 2008–2009-ben elinduló pénzügyi-gazdasági válság ezeket a különbségeket még tovább mélyítette.

Mindezek alapján azt állítjuk, hogy a munkanélküliségi mutatókban, illetve a gazdaság fejlettségében Magyarországon 1990 után jelentős területi különbségek jelentek meg és maradtak fent tartósan (Rechnitzer–Smaho 2011). Napjainkban a területi kiegyenlítődés helyett a területi különbségek növekedésével kell számolnunk.

Felhasznált irodalom

- Bánfalvy Csaba (1997): A munkanélküliség. Magvető Kiadó. Budapest.
- Csehné Pap Imola (2008/a): Munkaerőpiaci alapfogalmak, közgazdasági összefüggések. SZIE. Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar. Gödöllő.
- Csehné Pap Imola (2008/b): Foglalkoztatáspolitikai és munkanélküliség. SZIE. Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar. Gödöllő.
- Fazekas Károly–Kézdi Gábor szerk. (2006): Munkaerőpiaci tükör 2006. MTA Közgazdaságtudományi Intézet Országos Foglalkoztatási Közalapítvány. Budapest.
- Fazekas Károly–Telegdy Álmós: Munkaerőpiaci trendek Magyarországon 2005. In Fazekas Károly–Kézdi Gábor (2006) 13–28. old.
- Gulyás László (2008/a): Szeged gazdaságfejlesztési útkeresései. A Biopolisz és eredményei 2003–2008. In: Buday Sántha Attila–Hegyi J.–Rácz Szilárd szerk. (2008): Önkormányzatok gazdálkodása – helyi fejlesztés. Pécs: PTE KTK Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola. 252–257. old.
- Gulyás László (2008/b): Ne a munkanélküliséget, a munkát támogasd! Tanulmányok a HRM és a munkaerőpiac témaköréből 1998–2008. EETOSZ-VIKEK. Budapest–Szeged.
- Gulyás László (2009/a): A magyar gazdaság története a rendszerváltástól napjainkig. In: Gulyás László szerk. (2009): A modern magyar gazdaság története. Széchenyitől a Széchenyi-tervig. JATE Press-Szegedi Egyetemi Kiadó. 175–188. old.
- Gulyás László (2009/b): A spin off cégek szerepe Szeged város gazdasági életében. Jelenkori társadalmi és gazdasági folyamatok. 2009. IV. évfolyam/2. szám 28–33. old.
- Gulyás László (2010): A magyarországi privatizáció első szakasza: A spontán privatizáció 1988–1990. Heller Farkas Füzetek. VIII. évfolyam (2010). 17–23. old.
- Enyedi György (1996): Regionális folyamatok Magyarországon. Hilscher Rezső Szociálpolitikai Egyesület. Budapest.
- Kaposi Zoltán (2002): Magyarország gazdaságtörténete 1700–2000. Dialóg Campus. Budapest–Pécs.
- Lux Gábor (2006): Az iparpolitika fejlődési pályái a volt szocialista országokban – hasonlóságok és eltérések. In: Rácz Szilárd szerk. (2006): Regionális átalakulás a Kárpát-medencében. Magyar Regionális Tudományi Társaság. Pécs. 2006. 55–64. old.
- Rechnitzer János–Smaho Melina (2011): Területi politika. Akadémiai Kiadó. Budapest.